

GRZEGORZ GRĄCKI

POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA REPUBLIKI LITEWSKIEJ WOBEC ZAGROŻEŃ REGIONALNYCH I GLOBALNYCH

The security policy of the Republic of Lithuania
in the face of regional and global threats

Celem artykułu jest ukazanie polityki bezpieczeństwa Republiki Litewskiej w sferze regionalnej i globalnej oraz zagrożeń jakie napotyka to państwo bałtyckie ze strony państw sąsiednich oraz mocarstw światowych znajdujących się poza regionem Europy, ale wpływających na jej środowisko polityczne, gospodarcze i informacyjne. Praca pozwala odpowiedzieć na następujące pytania: jaka jest obecna sytuacja geopolityczna Litwy, jakie zagrożenia regionalne i globalne dostrzega Republika Litewska oraz jak ukształtowana i realizowana jest polityka bezpieczeństwa Litwy? Na potrzeby artykułu wykorzystano teoretyczne metody badawcze. Wśród metod teoretycznych użyto: analizy, syntezy, porównania i uogólniania oraz wnioskowania. Metody syntezy oraz analizy wykorzystane zostały do zbadania literatury, dokumentów, a także doniesień prasowych na temat bezpieczeństwa Republiki Litewskiej. Porównanie i uogólnianie pozwoliło na ukazanie dysproporcji oraz różnic pomiędzy Litwą a państwami sąsiednimi w zakresie politycznym, militarnym i gospodarczym. Wnioskowanie pozwoliło na sformułowanie wniosków końcowych.

Słowa kluczowe: polityka bezpieczeństwo, zagrożenia, Litwa, Rosja, Białoruś, NATO

The aim of this article is to present the security policy of the Republic of Lithuania in the regional and global spheres, as well as the threats faced by the Baltic state from neighboring countries and

GRZEGORZ GRĄCKI, magister nauk o bezpieczeństwie, absolwent studiów podyplomowych „Międzynarodowe Stosunki Wojskowe” na Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie, absolwent studiów zagranicznych w module „National Security” na Litewskiej Akademii Wojskowej im. gen. Jonasa Žemaitisa w Wilnie.

ORCID: 0009-0007-1098-1964; e-mail: grzegorz.gracki@op.pl

global powers located outside the European region but influencing its political, economic, and informational environment. This study seeks to answer the following questions: what is Lithuania's current geopolitical situation, what regional and global threats does the Republic of Lithuania perceive and how is Lithuania's security policy shaped and implemented?

The article employs theoretical research methods. Among the theoretical methods used are analysis, synthesis, comparison, generalization, and inference. Synthesis and analysis were applied to examine literature, official documents, and press reports concerning the security of the Republic of Lithuania. Comparison and generalization made it possible to highlight disparities and differences between Lithuania and its neighboring countries in political, military, and economic terms. Inference enabled the formulation of final conclusions.

Keywords: security policy, threats, Lithuania, Russia, Belarus, NATO

Wprowadzenie

Omawiając kwestie dotyczące niewielkiego terytorialnie państwa, którego położenie stanowi dziś jedno z kluczowych wyzwań wobec obecnej sytuacji międzynarodowej, należy przedstawić rozumienie bezpieczeństwa państwa, bezpieczeństwa regionalnego oraz zagrożeń. Bezpieczeństwo państwa dotyczy „państwa” jako tworu administracyjnego stworzonego przez daną społeczność (naród/społeczeństwo). Bezpieczeństwo to realizuje się poprzez zapewnienie trwałego bytu, niezakłóconego rozwoju oraz niepodległości. Bezpieczeństwo regionalne należy rozumieć jako stabilność, możliwość rozwoju i swobodę w realizowaniu interesów państw znajdujących się w danym regionie geograficznym. Poprzez zagrożenia rozumie się istniejące lub mogące potencjalnie wystąpić zdarzenia, które mogą stanowić przeszkodę dla realizowania interesów danego podmiotu, szczególnie dotyczące egzystencji i rozwoju¹.

Metody badawcze

Niniejsze opracowanie koncentruje się przede wszystkim na analizie zagrożeń o charakterze politycznym, militarnym oraz informacyjnym. Jego głównym celem jest przedstawienie strategii bezpieczeństwa Republiki Litewskiej zarówno w kontekście regionalnym, jak i globalnym, a także identyfikacja wyzwań, z jakimi musi mierzyć się to państwo bałtyckie ze strony sąsiednich krajów oraz potęg światowych, które – mimo że znajdują się poza Europą – wywierają wpływ na sytuację polityczną, gospodarczą i informacyjną regionu. Praca pozwala odpowiedzieć na następujące pytania: jaka jest obecna sytuacja geopolityczna Litwy, jakie zagrożenia regionalne i globalne dostrzega Republika Litewska oraz jak ukształtowana i realizowana jest polityka bezpieczeństwa Litwy?

¹ J. Pawłowski, B. Zdrowski, M. Kuliczowski (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa*, Toruń 2020, s. 26, 28, 275.

W artykule zastosowano podejście teoretyczne. Wśród metod teoretycznych użyto: analizy, syntezy, porównania i uogólniania oraz wnioskowania². Metody syntezy oraz analizy wykorzystane zostały do zbadania literatury, dokumentów, a także doniesień prasowych. Porównanie i uogólnianie pozwoliło na ukazanie dysproporcji oraz różnic pomiędzy Litwą a państwami sąsiednimi w zakresie politycznym, militarnym i gospodarczym. Wnioskowanie pozwoliło na sformułowanie wniosków końcowych.

Środowisko bezpieczeństwa Republiki Litewskiej w 2025 roku

Po 50 latach niewoli rozpad ZSRR pozwolił na powrót Litwy jako niepodległego państwa (19 marca 1990 roku). Od tamtej pory Republika Litewska aktywnie angażuje się w kreowanie środowiska międzynarodowego, poprawia swoją pozycję oraz stara się wywierać wpływ na politykę bezpieczeństwa w Europie i na świecie³. Pomimo niewielkich rozmiarów terytorialnych, małego potencjału militarnego i gospodarczego (w porównaniu do sąsiadów), Litwa prowadzi z sukcesami aktywne działania na rzecz bezpieczeństwa własnego i sojuszników, co stanowi wzór wykorzystania wszelkich posiadanych atutów w celu realizacji własnych ambicji oraz założeń strategicznych. Przykładem jest organizacja szczytu Sojuszu Północno-Atlantyckiego (NATO) w Wilnie w 2023 roku, wspieranie na wielu płaszczyznach Ukrainy, inicjowanie działań na rzecz bezpieczeństwa wschodniej flanki Sojuszu oraz przeciwdziałanie zagrożeniom hybrydowym ze strony Białorusi i Rosji. Na szczycie członkowie Sojuszu określili główne założenia polityki bezpieczeństwa, które dotyczyły między innymi obrony każdego członka NATO i każdego centymetra jego ziemi⁴.

Pozycja państwa w środowisku międzynarodowym nie zależy tylko od posiadanego potencjału gospodarczego czy militarnego. Miarą znaczenia jest również jego położenie geograficzne i członkostwo w organizacjach międzynarodowych, przy czym położenie nie musi mieć związku z posiadanymi surowcami naturalnymi, które stanowią o silnej pozycji danego państwa tak jak ma to miejsce w przypadku Kuwejtu, który mimo niewielkiego terytorium, dzięki ropie naftowej jest istotnym graczem nie tylko na arenie regionalnej, ale i globalnej⁵. W przypadku Republiki Litewskiej główną rolę odgrywają dwa czynniki: położenie geograficzne oraz członkostwo w sojuszu militarnym. Obydwa elementy są od siebie zależne. Jako członek NATO, Litwa jest „wpięta” w system bezpieczeństwa Sojuszu, który gwarantuje jej wsparcie państw członkowskich zarówno w czasie pokoju jak i wojny. Gdyby nie członkostwo w NATO, Republika Litewska nie pełniłaby tak istotnej roli dla państw europejskich a tym bardziej Stanów Zjednoczonych. Strategiczne położenie pomiędzy Białorusią a rosyjskim obwodem królewieckim, czyli państwami otwarcie wro-

² J. Apanowicz, *Metodologia ogólna*, Gdynia 2002, s. 24, 27.

³ Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, *Litwa świętuje 100-lecie odzyskania niepodległości*, 16.02.2018, <https://www.gov.pl/web/kultura/litwa-swietuje-100-lecie-odzyskania-niepodleglosci> [11.12.2024].

⁴ NATO, *Vilnius Summit Communiqué*, 11 lipca 2023, https://www.nato.int/cps/pt/natohq/official_texts_217320.htm [11.12.2024].

⁵ Worldometer, *Kuwait Oil*, <https://www.worldometers.info/oil/kuwait-oil/> [12.12.2024].

gimi, znacznie podnosi rangę państwa razem z ryzykiem wystąpienia zagrożeń zarówno dla samej Litwy jak i NATO. Można więc powiedzieć, że obecnie członkostwo w Sojuszu gwarantuje Litwie utrzymanie niepodległości, konfrontując jej położenie z neoimperialną polityką Rosji, zmierzającą do rozszerzenia strefy wpływów i zapewnienia bezpiecznego połączenia z Kaliningradem⁶.

Zagrożenia regionalne i globalne dla bezpieczeństwa Republiki Litewskiej

Republika Litewska, z racji położenia geograficznego, doświadcza zagrożeń głównie ze strony państw sąsiednich: Białorusi i Federacji Rosyjskiej (FR). Jednakże jako państwo, Litwa jest również celem dla Chińskiej Republiki Ludowej. Są to trzy główne źródła istniejących i potencjalnych zagrożeń, przeciwko którym władze litewskie muszą podejmować działania, aby zapewnić stabilność, niepodległość i niezakłócony rozwój.

Pierwszym, największym zagrożeniem są działania Rosji na arenie regionalnej, które wskazują na realizowanie przez nią neoimperialnej, agresywnej polityki, prowadzącej do konfliktów zbrojnych oraz destabilizacji państw sąsiednich. Doświadczenia historyczne warunkują podejście Litwy do jakiegokolwiek istniejącej i potencjalnej współpracy z FR, a najnowsza historia polityki rosyjskiej utwierdza społeczeństwo litewskie w tym podejściu. Pierwsze dostrzeżone przez Litwinów sygnały, które świadczyły o agresywnej postawie Rosji pojawiły się już w 2008 roku podczas rosyjskiej agresji na Gruzję⁷. Następny był konflikt na Ukrainie w 2014 roku, kiedy Rosja wykorzystwała rozruchy społeczne i wsparła separatystów w regionie Donbasu oraz zaanektowała Półwysep Krymski⁸. Od tego momentu państwa wschodniej flanki NATO zaczęły ostrzegać zachodnich partnerów o ryzyku jakie niesie ze sobą jakaśkolwiek współpraca z Moskwą oraz zagrożeniu pełnoskalowym konfliktem europejskim. Wybuch wojny rosyjsko-ukraińskiej, nazywanej przez Kreml „Specjalną Operacją Wojskową”, w lutym 2022 roku znacząco zmienił sytuację geopolityczną nie tylko w Europie, ale i na świecie. Od wybuchu trwającej obecnie wojny oraz rozszerzenia NATO o Szwecję i Finlandię, Rosja ciągle wzmacnia swój potencjał militarny oraz nasila działania w sferze informacyjnej, stosując zarówno działania propagandowe jak i wywiadowcze, zwłaszcza wobec państw bałtyckich (Litwy, Łotwy, Estonii)⁹. Obszar Morza Bałtyckiego jest dla Federacji Rosyjskiej szczególnie ważny ze względu na odciętą lądowo enklawę – obwód królewiecki, w którym znajdują się bazy wojskowe prawie wszystkich rodzajów sił, od marynarki wojen-

⁶ L. Drab, M. Gębska, M. Marszałek, *Bezpieczeństwo w wymiarze geopolitycznym, militarnym i społeczno-gospodarczym państw Inicjatywy Trójmorza. Współczesność i perspektywy*, Warszawa 2022, s. 113.

⁷ J. Jartyś, M. Orzechowski, *Konflikt rosyjsko-gruziński z 2008 roku i jego implikacje dla reintegracyjnej strategii Federacji Rosyjskiej na obszarze poradzieckim*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny” 2018, t. XV, nr 4, s. 59–79.

⁸ K. Dudzińska, *Litwa wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę*, PISM, 15.03.2022, <https://pism.pl/publikacje/litwa-wobec-rosyjskiej-agresji-na-ukraine> [10.12.2024].

⁹ A.A. Michta, J. Brodfuehrer, *NATO-Russia dynamics: prospects for reconstitution of Russian Military Power*, 19.10.2024, <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/nato-russia-dynamics-prospects-for-reconstitution-of-russian-military-power/> [11.12.2024].

nej przez wojska lądowe po lotnictwo, a do którego dostęp może zostać w każdej chwili ograniczony przez blokadę morską sił NATO w Zatoce Fińskiej¹⁰.

Bezpośrednimi działaniami stwarzającymi potencjalne i realne zagrożenie dla bezpieczeństwa Litwy ze strony Rosji są:

- naruszanie przestrzeni powietrznej przez samoloty wojskowe Federacji Rosyjskiej,
- propaganda, działania informacyjne i dezinformacyjne,
- wykorzystywanie diaspory rosyjskiej celem wpływania na opinię publiczną,
- zwiększanie potencjału militarnego oraz ilości uzbrojenia i sprzętu wojskowego na Białorusi i w obwodzie kaliningradzkim, w tym rakiet typu „Kalibr” oraz rozlokowanie pocisków balistycznych na terytorium Białorusi,
- organizowanie manewrów wojskowych wspólnie z siłami zbrojnymi Białorusi przy granicach Polski i Litwy oraz manewrów sił morskich i lotniczych nad Bałtykiem,
- próby werbunku mniejszości narodowych na terytorium Litwy przez rosyjskie służby specjalne¹¹.

Drugim istotnym źródłem zagrożeń jest bezpośrednio sąsiadująca Białoruś, z którą Litwa dzieli granicę o długości 680 km (to o ponad 250 km dłuższa granica od tej pomiędzy Polską i Białorusią), a odległość Wilna od granicy białoruskiej to nieco ponad 30 km. Ważnym problemem dotyczącym obszaru granicznego i kwestii społecznych jest przemieszczanie się ludności pomiędzy krajami. W czasach ZSRR Litwa i Białoruś jako państwa związkowe nie posiadały między sobą granicy. Dzięki temu ludzie swobodnie podróżowali, przemieszczali się, pracowali zarówno na dzisiejszym terytorium Litwy jak i Białorusi. Obecnie wiele rodzin w obu państwach zostało rozdzielonych przez granicę, której wcześniej nie było i aby się odwiedzać, np. z okazji świąt, wjeżdżają na teren obcego państwa. W ciągu ostatnich 2 lat kwestia obcokrajowców wjeżdżających na terytorium białoruskie jest wykorzystywana w celach zbierania informacji i werbowania przez białoruskie służby specjalne (KGB). Każdy obcokrajowiec wjeżdżający na Białoruś zmuszony jest odbyć rozmowę z białoruskimi służbami granicznymi oraz oddać telefon celem sprawdzenia go, a osoby wynajmujące pokój w hotelu czy prywatnym domu dla obcokrajowców zmuszone są poinformować o tym fakcie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych oraz służby¹². Osoby często przekraczające granicę litewsko-białoruską są namawiane do podjęcia współpracy ze służbami specjalnymi, dotyczy to w szczególności obywateli Litwy oraz innych z państw członkowskich Unii Europejskiej. Stanowi to znaczny problem w kontekście rosnącej liczebności diaspory białoruskiej na Litwie, która w roku 2023 liczyła ponad 60 tysięcy osób. Rodzi to nie tylko wyzwania w kwestii kontrwywiadowczej, ale również społecznej, ponieważ Białorusini często promują radykalne ideologie wśród Litwinów, aby destabilizować porzą-

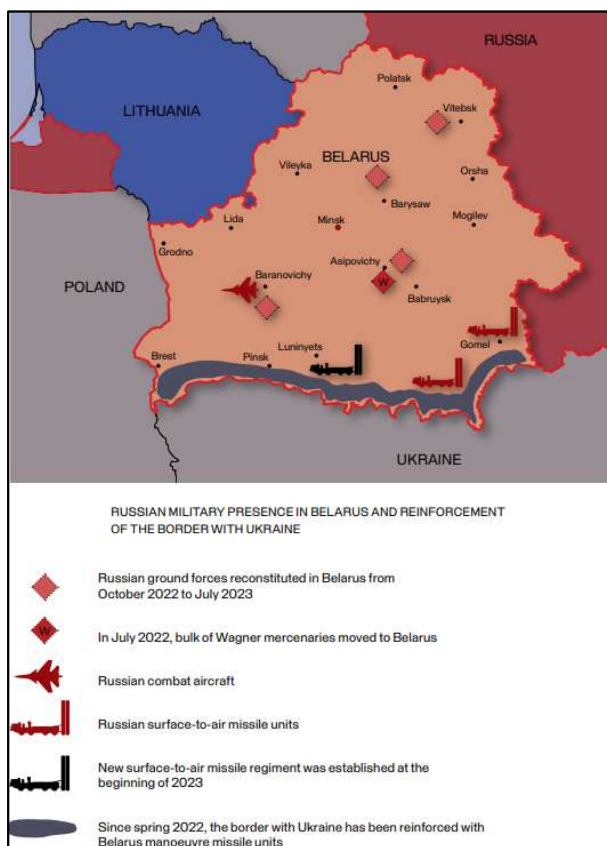
¹⁰ P. Pizzolo, *The Strategic Relevance of Kaliningrad*, 10.2024, <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2024/october/strategic-relevance-kaliningrad> [11.12.2024].

¹¹ *National threat assessment*, Defence Intelligence and Security Service under the Ministry of National Defence, State Security Department of the Republic of Lithuania, Vilnius 2024, s. 13–29, <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2024/03/GR-2024-02-15-EN-1.pdf> [16.12.2024].

¹² Visa.by, *Registration of foreign citizens*, <https://visa.by/en/embassy/registration/> [16.12.2024].

dek publiczny. Przykładem jest „litwinizm” – radykalna forma białoruskiego szowinizmu, która ostatnio zyskała znaczenie na Litwie. Litwinizm neguje bałtyckie pochodzenie książąt Wielkiego Księstwa Litewskiego i podważa prawa Litwy do regionu Wileńskiego. Niektórzy litewscy zwolennicy litwinizmu aktywnie propagują swoje poglądy w mediach społecznościowych. Szerokie rozpowszechnianie tych poglądów wśród białoruskiej diaspory negatywnie wpływa na integrację Białorusinów w społeczeństwie i może prowadzić do wzrostu napięć etnicznych. Reżim białoruski prowadzi ataki informacyjne związane z litwinizmem, aby podsycać konfrontację między Białorusinami mieszkającymi na Litwie a społeczeństwem litewskim. Od 2022 roku budzi niepokój również szybki wzrost potencjału militarnego Białorusi, wspomagany bezpośrednio przez Federację Rosyjską poprzez stałą obecność sił zbrojnych tego państwa na terytorium białoruskim oraz powstanie nowego pułku przeciwlotniczego operującego systemami „S-300”¹³.

Rysunek 1. Rosyjskie siły wojskowe rozmieszczone na terytorium Białorusi

Źródło: *National threat...*, s. 39.

¹³ Tamże.

Poza rozmieszczeniem sił własnych, FR przekazała stronie białoruskiej:

- systemy rakiet balistycznych „Iskander” o zasięgu 500 km, mogące przenosić głowice zwykłe i nuklearne,
- batalion transporterów opancerzonych „BTR 82-A” (około 50 sztuk) dla sił specjalnych,
- śmigłowce „Mi-35M”,
- raketowe systemy obrony przeciwlotniczej „S-400”.

Dodatkowo podniesiono stopień gotowości bojowej i mobilizacyjnej wszystkich jednostek wojskowych w kraju, a sam proces mobilizacyjny usprawniono celem przyspieszenia jego realizacji¹⁴.

Mimo że Republika Litewska jest małym państwem o szczególnym położeniu geopolitycznym w regionie Europy Środkowo-Wschodniej i jest przedmiotem zainteresowania przede wszystkim Rosji i Białorusi, również inne państwa próbują wpływać na jej politykę oraz zbierać na jej temat wszelkie informacje. Takim państwem jest Chińska Republika Ludowa (ChRL) – azjatyckie mocarstwo, które pretenduje do miana mocarstwa światowego i ma ambicje zastąpienia USA w roli najsilniejszego państwa. Celem Chin jest zbieranie informacji o polityce wewnętrznej i zagranicznej Litwy, budowa siatki wywiadowczej oraz wpływanie na procesy decyzyjne, szczególnie w sferach gospodarczej i politycznej. Pekin realizuje te cele na trzy główne sposoby:

- prowadzenie wywiadu w cyberprzestrzeni za pośrednictwem hakerów i ogólnodostępnych źródeł, np. mediów społecznościowych,
- budowa siatki wywiadowczej, korzystając z werbunku, organizacji pozarządowych, uczelni wyższych i przedsiębiorstw,
- kradzież technologii oraz wyników badań naukowych.

Prowadzenie przez ChRL działań wywiadowczych na terenie Litwy jest odpowiedzialnością na uznanie przez Wilno Republiki Chińskiej (Tajwanu) oraz Tybetu jako niepodległych podmiotów na arenie międzynarodowej¹⁵. W szczególnym zainteresowaniu chińskich służb wywiadowczych znajdują się osoby ze świata dziennikarzy, polityków, naukowców i przedsiębiorców. Werbunek odbywa się poprzez kontakt z obiektem zainteresowania – najpierw przez media społecznościowe (najczęściej poprzez platformę „LinkedIn”), później przez oficerów wywiadu pod przykrywką przedstawicieli firm lub instytucji, a następnie zaproszenie osoby werbowanej do wizyty w Chinach lub próbę werbunku w krajach trzecich stanowiących atrakcyjny kierunek turystyczny. Najwięcej zbiera się informacji o sytuacji wewnętrznej na Litwie, w szczególności dotyczących polityki, partii politycznych oraz wyborów prezydenckich, parlamentarnych i do Parlamentu Europejskiego. Dowodem na zainteresowanie Pekinu nawet najmniejszymi państwami UE i NATO jest skazanie w Estonii w 2021 roku naukowca pracującego w przemyśle zbrojeniowym w centrum badawczym NATO, który został zwербowany przez oficerów służb podających się za

¹⁴ *National threat...*, s. 30–40.

¹⁵ ZW.lt, *Chiny oburzone wnioskami litewskich służb*, 08.02.2019, <https://zw.lt/litwa/chiny-oburzone-wnioskami-litewskich-sluzb/> [18.12.2024].

przedstawicieli „think tanków” i w zamian za dzielenie się wiedzą i doświadczeniem otrzymywał darmowe podróże do luksusowych azjatyckich kurortów¹⁶.

Poza werbowaniem, należy wskazać na cyberspiegostwo, które opiera się głównie o włamanie do baz danych, kradzież danych oraz penetrację sieci instytucji rządowych i samorządowych. Działania grup hakerskich z Chin nasiliły się od 2021 roku, gdy w Wilnie otworzono Biuro Przedstawicielskie Tajwanu¹⁷.

Polityka bezpieczeństwa Litwy

Cele, ambicje i sposoby na zapewnienie bezpieczeństwa zawarte są w trzech podstawowych dokumentach: Konstytucji Litewskiej z 1992 roku, ustawie o podstawach bezpieczeństwa narodowego z 1996 roku oraz strategii bezpieczeństwa narodowego z 28 maja 2008 roku (ze zm.).

Konstytucja zawiera szczegółowe informacje dotyczące ustroju państwa, podziału władzy i kompetencji poszczególnych organów, w tym roli prezydenta, rządu i parlamentu w sprawach bezpieczeństwa, np. w zakresie sił zbrojnych. Wskazane są w niej również naczelne wartości państwa i społeczeństwa: niepodległość, integralność terytorialna oraz stabilny rozwój państwa¹⁸.

„Ustawa o podstawach bezpieczeństwa narodowego” (*Istatymas dėl nacionalinio saugumo pagrindų*) jest szczególnym dokumentem, który przedstawia rozumienie „zapewnienia bezpieczeństwa narodowego” jako tworzenie warunków dla wolnego i demokratycznego rozwoju narodu i państwa oraz ochronę i obronę niepodległości, integralności terytorialnej oraz porządku konstytucyjnego. Według ustawy „System Bezpieczeństwa Narodowego Litwy” to zbiór zatwierdzonych przepisów, zasad i form działalności państwa i obywateli, podejmowanych w tym celu środków, ustaw i innych aktów prawnych dotyczących integracji z Europą i Sojuszem Transatlantyckim, a także instytucji tworzonych w tym celu, jak również zasad ich działalności i metod współdziałania¹⁹. Według ustawy pojęcie „ryzyka i zagrożeń” dla bezpieczeństwa narodowego opiera się na jasnym podziale rzeczywistości politycznej na aspekty wewnętrzne i zewnętrzne. W związku z tym, ryzyka i zagrożenia są odpowiednio klasyfikowane jako wewnętrzne lub zewnętrzne. Zewnętrzne zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego Litwy są podzielone na różne kategorie, w tym zagrożenia polityczne. Obejmują one naciski polityczne i próby narzucenia dyktatu, dążenie do tworzenia stref specjalnego zainteresowania, które ograniczałyby międzynarodowe bezpieczeństwo Litwy, groźby użycia siły przez inne państwa pod pretekstem obrony własnych interesów oraz forsowanie niekorzystnych i dyskryminujących umów

¹⁶ *National threat...*, s. 49.

¹⁷ Tamże, s. 41–53.

¹⁸ Konstytucja Republiki Litewskiej z dnia 6 listopada 1992 roku, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt/?jfwid=rivwzvpvg&documentId=TAIS.211295&category=TAD> [15.12.2024].

¹⁹ *The basis of National Security of Lithuania*, 19 grudnia 1996 (ze zm.), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt/?jfwid=9tq147ume&documentId=TAIS.39790&category=TAD> [15.12.2024].

międzynarodowych. Obrona Litwy, zgodnie z ustawodawstwem, obejmuje takie elementy jak powszechna obowiązkowa służba wojskowa, przygotowanie obywateli do oporu, zarówno zbrojnego, jak i cywilnego, oraz obronę cywilną. Ważnym aspektem jest również współpraca między wojskiem a cywilami oraz wykorzystanie potencjału krajowych instytucji naukowych i przedsiębiorstw²⁰. Kolejna część ustawy przedstawia sposoby zapewniania bezpieczeństwa narodowego, wśród których wymieniono: bezwarunkową obronę oraz opór totalny przeciwko agresorowi w przypadku ataku na Litwę, a także integracja z Zachodem (poprzez zacieśnienie relacji z Unią Europejską i NATO), co stanowi zabezpieczenie suwerenności Litwy. W dokumencie najwidoczniejszym elementem jest postrzeganie bezpieczeństwa w dwóch okresach – pokojowym (czas pokoju) oraz potencjalnego konfliktu (czas kryzysu, napięcie, powstawania zagrożeń). Wyraźnie wskazuje się również na traktowanie obrony cywilnej na równi z militarną²¹.

Ostatni dokument wyznaczający kierunki dla polityki bezpieczeństwa to zatwierdzona przez Sejm Strategia Bezpieczeństwa Narodowego. Sam proces tworzenia strategii Republiki Litewskiej jest szczególnie, ponieważ opiera się na wprowadzaniu zmian i aktualizowaniu strategii, która w oryginalnym kształcie przyjęta została 28 maja 2002 roku. Aktualizacje dokumentu miały miejsce średnio co kilka lat, a ostatnie wprowadzone zmiany pochodzą z 2021 roku. Strategia stanowi zbiór kluczowych postanowień określających rozwój bezpiecznego państwa. W oparciu o wartości zapisane w konstytucji, Strategia identyfikuje podstawowe interesy bezpieczeństwa narodowego, kluczowe czynniki ryzyka, niebezpieczeństwa i zagrożenia dla tych interesów, określa priorytety rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego oraz polityki zagranicznej, obronnej i wewnętrznej, a także długoterminowe cele zapewnienia bezpieczeństwa narodowego. Według autorów dokumentu system międzynarodowy staje się coraz bardziej nieprzewidywalny z powodu globalnych i regionalnych procesów, które zaistniały w ostatnich latach. W obliczu nasilającej się konfrontacji między krajami autorytarnymi a demokratycznymi, państwa autorytarne, zwłaszcza Federacja Rosyjska i Chińska Republika Ludowa, stają się nowym wyzwaniem dla zachodnich demokracji, ich sojuszników oraz całej społeczności euroatlantyckiej. Podejście Litwy do polityki wobec państw azjatyckich określone zostało w dokumencie z 2023 r. pt. „*Strategiczne wytyczne Litwy wobec regionu Oceanu Indyjskiego i Spokojnego – dla bezpieczniejszej, odporniejszej i zapewniającej wzrost gospodarczy przyszłości*”. Kluczowym elementem litewskiej polityki w Azji jest wyraźne zdystansowanie się od Chińskiej Republiki Ludowej. Litwa opuściła format 17+1, otwarcie krytykuje politykę przymusu stosowaną przez Pekin i zainicjowała otwarcie Przedstawicielstwa Tajwanu w Wilnie, co doprowadziło do poważnego kryzysu dyplomatycznego z Chinami. W Strategii podkreślono potrzebę ograniczenia zależności od Chin oraz sprzeciw wobec naruszania prawa międzynarodowego i suwerenności państw. Republika Litewska musi dostosować się do zmieniającego się otoczenia międzynarodowego i regionalnego, aby

²⁰ U. Staškiewicz, *Wybrane aspekty obrony narodowej Litwy*, „Historia i Polityka” 2020, nr 33(40), s. 44.

²¹ G. Miniotaite, *The security policy of Lithuania and the “integration dilemma”*, Lithuanian Institute of Philosophy and Sociology, Vilnius 1999, s. 12–19.

skuteczniej działać w mniej przewidywalnym środowisku, lepiej współpracować z sojusznikami i partnerami oraz zwiększyć odporność państwa i jego społeczeństwa na nowe zagrożenia. Ważnym aspektem Strategii jest także współpraca w zakresie bezpieczeństwa, w tym cyberbezpieczeństwa, przeciwdziałania dezinformacji oraz wymiany wywiadowczej. Litwa postrzega region Indo-Pacyfiku jako kluczowy dla globalnej równowagi sił i bezpieczeństwa międzynarodowego²². W dużej mierze bezpieczeństwo Litwy bierze się z członkostwa w NATO i UE oraz z wojskowej i politycznej obecności USA w Europie i regionie. NATO pozostaje najważniejszą organizacją obrony zbiorowej, dlatego kluczowym elementem bezpieczeństwa Litwy jest wzmocnienie zdolności odstraszenia i obrony poprzez stałą i silną obecność wojskową NATO i jego sojuszników w regionie. Rozwój Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (WPBiO) zwiększa bezpieczeństwo Litwy i jej zdolności. Ponadto UE wspiera projekty infrastrukturalne na Litwie i w regionie, co poprawia bezpieczeństwo gospodarcze i energetyczne państw bałtyckich. Obecność i aktywne zaangażowanie się Litwy w projekty i działalność UE i NATO jest jednym ze sposobów na zapewnienie sobie bezpieczeństwa.

Szczególnymi metodami na realizację celów polityki bezpieczeństwa jest przede wszystkim skupienie na zdolnościach obronnych, budowa odporności społecznej na wszelkiego rodzaju zagrożenia oraz wzrost wydatków na cele obronne do 2,5% PKB do 2030 roku. Jako główne narzędzia pozwalające na realizację polityki bezpieczeństwa uznaje się przede wszystkim siły zbrojne (głównie wojska lądowe), których rozwój, zwiększenie liczebności, modernizacja i dofinansowanie staje się głównym priorytetem. Pozwoli to na budowę zdolności odstraszących potencjalnego agresora, choć nie bezpośrednio. Utrzymywanie własnych sił zbrojnych jest istotne, jednakże w perspektywie samodzielnego starcia z armią rosyjską, litewskie siły zbrojne nie mają szans, czego elity litewskie są całkowicie świadome, natomiast podtrzymywanie i rozbudowa zdolności pozytywnie wpływa na postrzeganie Litwy przez sojuszników. Jest to również realizacja podstawowych zasad funkcjonowania w NATO, gdzie każdy kraj ma w pierwszej kolejności obowiązek dbać o własne zdolności obronne, co ma na celu uniknięcie „pasażerów na gapę”, którzy tylko polegają na zdolnościach, siłach i środkach Sojuszu. Dostreżono również konieczność utworzenia struktur wojskowych gotowych do szybkiej mobilizacji i realizacji zadań na rzecz bezpieczeństwa wobec występujących zagrożeń hybrydowych, w tym naruszania granicy państwowej, które nie stanowią aktów agresji zbrojnej.

Odporność państwa i społeczeństwa przyczynia się do odstraszenia agresji i stanowi pierwszą linię obrony. Zmniejsza możliwości wrogich sił do wpływania negatywnie na państwo i społeczeństwo oraz stanowi silniejszą podstawę do zrównoważonego rozwoju. Główne kryteria odporności to zdolność do przetrwania zakłóceń, szybki powrót do stanu

²² Instytut Europy Środkowej, *Litewska strategia wobec regionu Indo-Pacyfiku*, <https://ies.lublin.pl/komentarze/litewska-strategia-wobec-regionu-indo-pacyfiku/> [05.07.2025].

wyjściowego lub szybkie dostosowanie się do nowych okoliczności. Budowanie odporności to ciągły proces obejmujący wszystkie obszary państwa²³.

Podsumowanie

Pozycja Litwy na arenie międzynarodowej jest w dużej mierze determinowana przez jej strategiczne położenie geograficzne oraz członkostwo w NATO. Pomimo swoich niewielkich rozmiarów terytorialnych i ograniczonego potencjału militarnego, Litwa zyskała znaczenie jako jeden z kluczowych graczy w regionie dzięki swojej lokalizacji między Białorusią a obwodem królewieckim. To strategiczne położenie nie tylko podnosi rangę Litwy, ale również zwiększa jej znaczenie w kontekście bezpieczeństwa regionalnego.

Członkostwo Litwy w NATO jest fundamentem jej polityki bezpieczeństwa. Gwarantuje wsparcie i ochronę ze strony innych członków Sojuszu. Litwa aktywnie uczestniczy w inicjatywach NATO, takich jak szczyt NATO w Wilnie w 2023 roku, co pokazuje jej zaangażowanie w kolektywną obronę i współpracę międzynarodową. NATO zapewnia Litwie nie tylko ochronę militarną, ale także wsparcie w zakresie rozwoju infrastruktury, co zwiększa jej bezpieczeństwo gospodarcze i energetyczne. W kontekście rosnących napięć z Rosją i Białorusią, członkostwo Litwy w NATO jest kluczowe dla jej strategii obronnej. Litwa aktywnie przeciwdziała zagrożeniom hybrydowym, takim jak cyberataki i dezinformacja, korzystając z zasobów i wsparcia Sojuszu. Członkostwo w NATO umożliwia Litwie nie tylko utrzymanie swojej suwerenności, ale także odgrywanie ważnej roli w zabezpieczaniu wschodniej flanki Sojuszu, co jest istotne dla stabilności całego regionu.

Dalsze angażowanie się w politykę Sojuszu poprzez organizację wydarzeń, wypełnianie zobowiązań sojuszniczych oraz zgodne działania na arenie międzynarodowej wpływają pozytywnie na pozycję Litwy w NATO. Bycie istotnym aktorem o tak szczególnym położeniu geograficznym wpływa bezpośrednio na zaangażowanie sojuszników w inwestowanie w obronę i bezpieczeństwo Litwy, jednocześnie utrudniając działania przeciwników w celu destabilizacji regionu. Rosja i Białoruś będą kontynuowały prowadzenie działań przeciwko Litwie i bezpieczeństwu oraz stabilności regionu. Polityka wewnętrzna dotycząca bezpieczeństwa realizowana jest w oparciu o uwarunkowania państwa oraz dostosowana do możliwości i posiadanego potencjału, co prowadzi do poprawy pozycji litewskiej na arenie międzynarodowej tworząc obraz państwa zaangażowanego i poważnie traktującego własne interesy oraz zobowiązania sojusznicze. Jednocześnie Wilno aktywnie prowadzi i planuje dalszą aktywność na arenie globalnej. Litewska strategia wobec Azji to przykład polityki zagranicznej opartej na wartościach, która łączy interesy bezpieczeństwa z promocją demokracji i praw człowieka. Wilno staje się jednym z najbardziej aktywnych i pryncypialnych graczy w Unii Europejskiej w relacjach z państwami Indo-Pacyfiku.

²³ Seimas of the Republic of Lithuania resolution amending resolution NO IX-907 of the Seimas of the Republic of Lithuania of 28 May 2002 on the approval of the national security strategy 16 December 2021, NO XIV-795 Vilnius, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3ec6a2027a9a11ecb2fe9975f8a9e52e?jfwid=rivwzvpvg> [15.12.2024].

Zagrożenia o charakterze globalnym, takie jak szpiegostwo Chińskiej Republiki Ludowej dalej będą stanowiły wyzwanie dla władz w Wilnie. Jedyny efektywny sposób w jaki można się im przeciwstawić to dalsze działania kontrwywiadowcze i poprawa systemów bezpieczeństwa informacyjnego przy współpracy z sojusznikami.

Bibliografia

Artykuły naukowe

- Jartys J., Orzechowski M., *Konflikt rosyjsko-gruziński z 2008 roku i jego implikacje dla reintegracyjnej strategii Federacji Rosyjskiej na obszarze poradzieckim*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny” 2018, t. XV, nr 4.
 Staśkiewicz U., *Wybrane aspekty obrony narodowej Litwy*, „Historia i Polityka” 2020, nr 33(40).

Druki zwarte

- Apanowicz J., *Metodologia ogólna*, Gdynia 2002.
 Drab L., Gębska M., Marszałek M., *Bezpieczeństwo w wymiarze geopolitycznym, militarnym i społeczno-gospodarczym państw Inicjatywy Trójmorza. Współczesność i perspektywy*, Warszawa 2022.
 Miniutaitė G., *The security policy of Lithuania and the “integration dilemma”*, Lithuanian Institute of Philosophy and Sociology, Vilnius 1999.
 Pawłowski J., Zdrodowski B., Kuliczkowski M. (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa*, Toruń 2020.

Źródła internetowe

- Dudzińska K., *Litwa wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę*, PISM, 15.03.2022, <https://pism.pl/publikacje/litwa-wobec-rosyjskiej-agresji-na-ukraine> [10.12.2024].
 Instytut Europy Środkowej, *Litewska strategia wobec regionu Indo-Pacyfiku*, <https://ies.lublin.pl/komentarze/litewska-strategia-wobec-regionu-indo-pacyfiku/> [05.07.2025].
 Michta A.A., Brodfuehrer J., *NATO-Russia dynamics: prospects for reconstitution of Russian Military Power*, 19.10.2024, <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/nato-russia-dynamics-prospects-for-reconstitution-of-russian-military-power/> [11.12.2024].
 Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, *Litwa świętuje 100-lecie odzyskania niepodległości*, 16.02.2018, <https://www.gov.pl/web/kultura/litwa-swietuje-100-lecie-odzyskania-niepodleglosci> [11.12.2024].
 NATO, *Vilnius Summit Communiqué*, 11 lipca 2023, https://www.nato.int/cps/pt/natohq/official_texts_217_320.htm [11.12.2024].
 Pizzolo P., *The Strategic Relevance of Kaliningrad*, 10.2024, <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2024/october/strategic-relevance-kaliningrad> [11.12.2024].
 Visa.by, *Registration of foreign citizens*, <https://visa.by/en/embassy/registration/> [16.12.2024].
 Worldometer, *Kuwait Oil*, <https://www.worldometers.info/oil/kuwait-oil/> [12.12.2024].
 ZW.lt, *Chiny oburzone wnioskami litewskich służb*, 08.02.2019, <https://zw.lt/litwa/chiny-oburzone-wnioskami-litewskich-sluzb/> [18.12.2024].